

PENÍZE Z BÍDY

VÝLET DO ČECH

„Děngi nět“, pochopil, řiďič. „Tak at“. Přece vás tu nenechám“.

Mávl rukou směrem do nitra autobusu a obě ženy se schoulily na zadním sedadle. Začátkem prosince byla časně ráno pořád ještě tma. Teprve když se na obzoru objevila mihotavá záře Prahy, začínalo svítat.

Anna, rozvedená matka tří dětí, pocházela z Kyrgyzstánu. Když jí jedna známá vyprávěla o práci v České republice, vypadlo to jako pohádka. Za pár měsíců se tu dá vydělat víc peněz nežli doma za rok, jen hlupák by něco takového nezkusil.

Anna se nechala přemluvit. Maminka byla ochotná postarat se o děti, přítelkyně zařídila turistické vízum, práci i jízdenku vlakem z Kyjeva. Několik stovek dolarů za takové služby si vypůjčila od příbuzných a vydala se za svým velkým dobrodružstvím.

V Praze ji měl na nádraží kontaktovat zprostředkovatel, ale nebyl tam nikdo. Mamě čekala plných dvanáct hodin, nikomu nerozuměla a nikdo nerozuměl jí, chtěla zatelefonovat domů, ale neuměla zacházet s českým automatem. Pak přijel z Kyjeva další vlak. Našla si dvojici, která hovořila rusky a poprosila o pomoc. Neměla peníze na návrat domů, a tak jí nabídli práci. Odvezli ji autem před veliký dům na samotě, kde byla dílna připomínající dávné manufaktury. Ženy, většinou z Ukrajiny, tu obšívaly potahy na automobilové volanty, pracovalo se čtrnáct hodin denně. Podivní dobrodinci zabavili Anně pas a nedovolili jí opustit budovu, kterou hlídali výhružně vypadající strážci. Víc než dva měsíce tu dřela, aniž by viděla korunu mzdy, všechny sliby byly naprosto falešné. Nakonec s jednou ukrajinskou přítelkyní utekla a v Praze se obrátila na Organizaci pro pomoc

uprchlákům. Ta jí časem zařídila neveselý návrat domů.

PARAGRAF 232

Organizovaný zločin má mnoho rychle se vyvíjejících forem, na které se snaží zákonodárci reagovat. V roce 2004 byl proto paragraf 232 tr. zákona o zbavení osobní svobody rozšířen o pasáž hovořící o obchodování s lidmi.

Firmy zprostředkující otrocké práce, do té doby jen těžko postižitelné, se ocitly za hranicí zákona a při Útvaru pro odhalování

organizovaného zločinu vzniklo nové oddělení, které se právě touto problematikou začalo zabývat.

ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Z Mykolajiva je to do Oděsy coby kameňem dohodil, vítr vanoucí od moře voní po dálkách. Borisovi bylo osmadvacet let, náramně toužil dostat se někam do světa. A inzerát v novinách vypadal tak seriózně. Nabízel Ukrajincům nejen práci v České republice, ale i možnost společného podnikání. Za 450 dolarů firma prý vše zařídí a zlegalizuje. Boris prodal, co mohl, a okamžitě zaplatil. O dva měsíce později přijel do Holešova nedaleko Kroměříže. Bezprostředně po příjezdu odevzdal manažerce podniku dalších dvě stě dolarů a začal pracovat v jedné místní pekárně. Dělal dvanáct až čtrnáct hodin denně, sedm dní v týdnu, bez nároku na jakékoliv volno. Měl dostávat pětadvacet korun na hodinu, ačkoliv čeští zaměstnanci brali nejméně dvojnásobek. I tento plat však paní manažerka zadržovala a vyplácela jen zálohy na jídlo, což představovalo patnáct set, maximálně dva

- (1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito
 - a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
 - b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito
 - a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
 - b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
 - b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,
 - c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch, nebo
 - d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.
- (4) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán,
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek,
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, nebo
 - c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

tisíce týdně. Z nevyplaceného zbytku strhávala tisíce. Na zdravotní pojištění, na vedení bankovních účtů, na předraženou ubytovnu. Boris dvakrát na vlastní oči pozoroval řešení pracovních úrazů. Jednou si jeden zaměstnanec zlomil nohu, ve druhém případě šlo o rozdrčení prstů na ruce lisovacím strojem na pečivo. Bylo přísně zakázáno zavolat lékaře, zranění byli nuceni počkat do konce pracovní doby, pak byli odvedeni na ubytovnu a vzápětí posláni zpět na Ukrajinu, s tím, aby se léčili doma. Naděje na vyplacení dlužné mzdy se ukázala marná, Boris se vzbouřil a chtěl odejít. Tehdy ho pár svalovců přinutilo podepsat listiny, které nedostal ani přečíst, byl vyhozen z ubytovny a na cizineckou policii přišlo udání, že se na území republiky zdržuje nelegálně.

PODIVNÍ KLIENTI

Nové specializované oddělení Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu vzniklo začátkem letošního roku a okamžitě se pustilo

do práce. Nej dřív bylo třeba podrobně zmapovat situaci, navázat kontakty s nevládními organizacemi starajícími se o uprchlíky, podrobně se seznámit s kriminální praxí států, které jsou v otázkách zahraniční pracovní síly mnohem zkušenější.

Asijská komunita, většinou uzavřená a hledající zaměstnání nejčastěji v textilu a v pohostinství, ukrajinská komunita, nejpočetnější a také nejpestřejší ve výběru práce, od stavebnictví přes zemědělství až po těžký průmysl, země bývalého Sovětského svazu, dále pak Slovensko, Bulharsko, Rumunsko a tak dál.

Zprostředkováním práce cizinců se u nás zabývá téměř 1600 oficiálních firem a nutno připustit, že dobře devadesát procent z nich pracuje vcelku poctivě. Za zaměstnance platí alespoň základní sociální a zdravotní pojištění, dodržují předem uzavřené dohody, nespokojení zaměstnanci mohou kdykoliv odejít. Zbylé organizace však tyto nejprostší zásady nedodržují a na svých ovečkách nestydatě vydělávají. Takový zprostředkovatel, v argotu nazývaný klient, což je poněkud jiný význam slova, než jsme běžně zvyklí používat, si nejčastěji vybírá osoby bezbranné a poslušné. Zabavuje jim cestovní doklady, snaží se je beznadějně zadlužit, někdy používá výhrůžky mířené jak na zaměstnance samotné, tak na jejich rodiny v domovských zemích. Příjmy, nepříznané a nezdáněné, jsou pozoruhodně vysoké. V průměru dvacet tisíc měsíčně na jednoho zaměstnance, a takových nevolníků může mít klient desítky, někdy i stovky.

INTERNET

Moldávie. Země vinic a báječného koňaku, přesto však kraj poměrně chudý. Mladý manželský pár z Kišiněva těžce bojoval o existenci, a když se na internetu objevil inzerát jedné mezinárodní agentury, která zprostředkovává práci v zahraničí, muž s ní navázal spojení. Odpověď na jeho dotaz přišla okamžitě. Firma mu nabídla roční práci řidiče v Itálii, naznačené platové podmínky vypadaly pohádkově. Adresa kanceláře – Praha, Václavské náměstí číslo sedmnáct. Zavolał na uvedený telefon, tam jej jakýsi chlapík velmi slušnou ruštinou ubezpečil, že vše je ověřené a seriózní. Zprostředkovatelská firma má za sebou pětiletou zkušenost, funguje bez nejmenších stížností a dokáže snadno sehnat potřebná schengenská víza. Stačí poslat dvě fotografie, cestovní pas, xerokopie průkazu totožnosti – a ovšem také správný poplatek, který představuje 800 dolarů v hotovosti. Dosti záleží na rychlosti doručení, proto agentura doporučila využít služeb řidiče linkového autobusu Kišiněv-Praha, který doklady a peněžní zálohu předá. Manželé si vypůjčili peníze od známých a krátce potom se v jejich e-mailové poště objevila fotografie pasu s vylepeným

vízem. Ne však pracovním, ale turistickým, a to platným pouze deset dní. Muž překvapeně zatelefonoval do Prahy, úředník na druhém konci drátu už zdaleka nebyl tak srdečný. Nicméně slíbil, že zjedná nápravu. O tři dny později na další zasláné fotce už bylo vízum správné a připojena byla striktní žádost o doplacení dohodnuté částky. Teprve pozdější odborný posudek prokázal, že jde o fotomontáž a jasný podvrh. Manželé peníze poslali, a to byl také jejich poslední kontakt s uvedenou firmou. Nikdo se už nikdy neozval, nikdo pas ani dolary nevrátil, telefonní číslo zůstalo hluché. Když policie oznámení o podvodu prověřovala, ukázalo se, že na stejné pražské adrese je nahlášeno nejméně padesát firem, i kdyby každá z nich měla jen jednoho úředníka, stejně by se fiktivní agentury do domu nevešly.

PRVNÍ PŘÍPAD

Zpráva z tisku oznamovala, že začátkem června zadrželi detektivové ÚOOZ v rámci operace Enter tři organizátory nelegální práce na našem území. Novodobí otrokáři naslibovali většímu počtu ukrajinských a bulharských dělníků práci a velké finanční výdělky. Po příjezdu do České republiky však nic z toho nedodrželi, odebrali imigrantům cestovní pasy a z vyinkasovaných peněz vypláceli jen minimum, udělovali nesmyslné pokuty a vyhrožovali fyzickými tresty. Při domovních prohlídkách byly objeveny cestovní pasy obětí a další důkazy důležité pro trestní řízení. Policisté zajistili majetek organizátorů, jehož správou byl pověřen Úřad pro zastupování státu ve

věcech majetkových. Obviněné z obchodování s lidmi a účasti na zločinném spolčení vzal soud do vazby a v případě uznání viny jim hrozí až patnáct let odnětí svobody.

Vcelku stručná informace představuje výsledek spolupráce policejních sborů několika zemí, měsíce trvající přípravu, která rozkryla celou zločineckou síť. Patřili do ní verbíři pracující na Ukrajině i v Bulharsku, dopravci převážející dělníky do Čech i klienti, respektive organizátoři, prodávající námezdní práci koncovým firmám. Jeden gang se tedy podařilo rozbít. Jenže to samozřejmě zdaleka nestačí. Na uvolněné místo na trhu práce okamžitě nastupují nové firmy, vidina obrovských výdělků je příliš lákavá. Specialisté z Útvaru pro odhalování organizovaného

zločinu se rozhodně nemusejí obávat, že budou mít málo práce.

PODOBNÉ OSUDY

Larisa ze Lvova předpokládala, že si všechny úřední záležitosti dokáže zařídit sama. Měla s sebou devět set eur, což ji mělo usnadnit první týdny pobytu. Optimismus, s nímž hleděla do budoucnosti, vzal za své pár set metrů od Hlavního nádraží. V parku, příslušně přezdívaném Sherwood, ji skupinka ruský hovořících chlapíků obrala o pas, peníze, i o hrstku šperků, které chtěla v případě největší nouze prodat. Vzápětí, zřejmě načasované, se objevil klient, nabídl jí lichvářskou půjčku, kterou následujícího půl roku musela splácet každodenní dvanáctihodinovou dřinou u výrobního pásu.

Sergej z rumunských hor nedovedl číst ani psát, ochotně pracoval na stavbách za dvacet korun na hodinu. Když jej zadržela cizinecká policie, prohlásil, že je s pracovními podmínkami celkem spokojen.

Tatánu z Plovdivu téměř rok nutila parta pasáků k prostituci v příhraničních veřejných domech, vysokoškolák z Tbilisi se po těžkém pracovním úrazu probral z bezvědomí v příkopu za městem, bez peněz a bez dokladů. Naděжда z Kyjeva, které naslibovali místo kuchařky, pracovala celé léto na žateckých chmelnicích za osmikoronovou hodinovou mzdou...

Desítky, stovky podobných osudů. Svět dospěl do jednadvacátého století, ale starobylé otrokářství v samotném centru civilizované Evropy se stále ještě náramně vyplácí. A záleží jen – jak se úředně říká – na orgánech činných v trestním řízení, aby něco tak ostudného konečně přestalo fungovat.

jr
Foto Václav ŠEBEK